

‘GOD ZIJ GELOOFD!’

Psalm 146

Ik hoef hier alleen maar het woordje *lof* te laten vallen, of zeker onder de wat oudere katholieken of ex-katholieken onder ons gaat een waaier van herinneringen open. Ik denk, dat ik als zevenjarige heel precies wist wat een lof was. Want wat daar gebeurde, was in wezen heel simpel en overzichtelijk. De pastoor (op zondag) of de kapelaan (door de week) kwam op in een soort omhulsel, officieel koorkap geheten. Hij stelde het Sacrament uit in een monstrans of een ciborie, daarboven op de expositietroon; en dan werd er gezongen en gebeden, nee, er werd aanbeden. Te Deum Laudamus. Soms was er een preek, maar dan ging er een vaantje voor het Allerheiligste, - het leek wel, of dit even niet mocht horen wat er gezegd werd. Het lof was een weldaad voor ons als kinderen. Je mocht er 's avonds even de deur voor uit, en als je groter werd, was het lof de enige geoorloofde gelegenheid om meisjes te zien, stiekem van achteren of uit de zijhoek van je oog. Hoeveel katholieke verliefdheden niet zijn geboren dankzij het lof, waarschijnlijk ook hier wel, dat is een geheim van God.

Achteraf denk ik, dat het lof een tamelijk heidense uitvinding was en dat de Reformatie daar terecht niets van moest weten. Want het brood van het Avondmaal werd losgemaakt van het breken en delen en als een afgezonderd heilige der heiligen... ja, wat? toegezongen, verzelfstandigd als een soort fetisj, in de hoogte gestoken en bewierookt. De eucharistie werd een ding, een relikwie, en het brood om te weten dat wij elkaar gegeven zijn, werd een stoffaanbidding, een toverslag. Ik heb zelf hier de eerste jaren nog vele malen het lof uitgevoerd, daarboven voor het hoogaltaar, met alles erop en eraan, maar het is vrij spoedig gekortwiekt en tenslotte helemaal uitgestorven. Niemand van ons, denk ik, koestert nog de wens om het weer in te voeren. Ofschoon... vanwege die verliefdheden, is het misschien toch een idee voor de beheerscommissie...?

In het verhaal waar wij hier iedere zondag van leven en vertellen, zijn de woorden *lof* en *loven* een grondakkoord, een eindeloos herhaald contrapunt. Het begint al in het boek Genesis, waar Lea, de vrouw van Jakob, zoon na zoon baart en na de geboorte van haar derde zegt: ‘Ditmaal zal ik de Eeuwige loven’ en daarom noemde zij hem Juda’, dat betekent: dankzegging (Gen.29,35). Nadien is het woord *lof* niet meer weg te slaan. Met name in het boek van de Psalmen komt het bijna honderd maal voor, vanaf ‘wie zou U loven in het dodenrijk?’ (Ps.6,1) tot ‘alles wat adem heeft, love de Eeuwige’ (Ps.105,6).

Degene die deze lof Gods haast aan één stuk door heeft verwoord, bespeeld en bezongen, is natuurlijk koning David. Hij begon ermee, toen de ark van God de stad Jeruzalem was binnengebracht en neergezet in de tent die David voor haar had opgeslagen. Op die dag liet David voor de eerste maal het ‘Loof de Eeuwige’ zingen:

Loof de Eeuwige, roep zijn naam aan,
maak bij de volken zijn daden bekend!
Zing voor hem, hef een lied voor hem aan,
en spreek over zijn wonderdaden.
Laat de hemelen zich verheugen, de aarde juichen,
laat bulderen de zee met al wat erin is,
laat jubelen het veld met al wat er leeft.
Laat ook de bomen in het woud zich verblijden over de Eeuwige,
gezegend zij Hij van eeuwigheid tot eeuwigheid!
En heel het volk riep: Amen! God zij geloofd!

(1 Kronieken 16)

Sinds die dag zingen mensen voor God, nog altijd, zondag aan zondag, en in die eindeloze optocht zitten wij hier, met open monden en soms met een bevend en volgeschoten hart, en tierelieren wat wij anders alleen maar onder de douche doen of als niemand het horen kan. Wij zijn vanmorgen begonnen, alsof het niks is, met te kwelen: ‘Verberg uw aangezicht niet’ en ‘Nabij is hij, prijs hem van binnenuit. Prijzen wil ik hem heel mijn leven’, - en straks zullen wij niet moe worden om het eindeloos te herhalen ‘Zingen voor Jou, met hart en ziel, mijn leven lang zingen voor Jou’. En aan het slot zullen we recht staan en de woorden van die drie toen in de vuuroven in onze keel nemen en geen mens zal ons kunnen tegenhouden hen na te zingen: ‘Looft de Heer al wat gemaakt is, prijst zijn Naam! Ja, looft Hem, want hij leeft!’.

God geloofd! Wat is dat? Zeggen jullie dit ‘geloofd’ wel eens tegen een ander mens, als je durft: wat jij gedaan hebt, was mooi, was goed, je hebt 't goed voor elkaar, je bent beter dan je denkt. En maak mij niet wijs, dat zo'n compliment, zo'n loftuiting je niets doet; je gaat even lichter door het leven, rechterop van lijf, opgewekt, herrezen: hé, ik ben toch de moeite waard. Wat zouden wij zijn, als wij toch een enkele keer elkaar niet loofden en prezen: jij mag er best zijn. – Maar wat doen we dan, als we dit zeggen, zelfs zingen, luidkeels, naar God toe? Naar wat en naar wie dan?

In mijn jeugd en vele jaren daarna werd die Hij (of Zij, laten we dit maar even in het midden laten vandaag) steevast toegesproken met een zogenoemd persoonlijk voornaamwoord, en dat was dan altijd U of – vooral in de

kerk – Gij. Tweede persoon enkelvoud. In de Statenvertaling en nog steeds in veel van onze gebeden en gezangen is dat Gij wat Van Dale noemt: een wat vormelijke uitdrukking, om die Wie of Wat aan te duiden. Nog niet zo heel lang is die Gij soms vervangen door een wat informele en vertrouwelijke aanspreekvorm: Jij. Die titel gebruik je, als je degene tot wie je je richt, als gelijkwaardig, zelfs als geliefd ervaart; je wil de afstand van Gij overbruggen. De jongste vertalingen van Psalm 146, die wij hier vandaag horen, geven van die ontwikkeling duidelijk blijk. Misschien speelt in dat Gij en Jij ook onze behoefte mee, om dat riskante Hij of Zij te neutraliseren en daar niet in verstrikt te raken.

Gij of Jij dus. Ieder van ons heeft zijn of haar voorkeur. En iedereen is zo vrij als een fluitend vogeltje in de lucht.

Waar het om gaat is – denk ik – dat je die Wie of Wat niet alleen wilt toespreken, maar dat je Hem of Haar ook beleeft en karakteriseert als een relatie. Hij of Zij is de ander, niet ikzelf, daar, maar ook vlakbij. Hij is degene die ik ervaar als de-gene, de-ginds, de-daar, de-ander, de-jou. Als ik hem wil noemen of aanspreken, dan heb ik altijd voorzetsels nodig, anders kan ik het niet: boven en achter en onder en in en voor en na. Ik heb altijd een afstand nodig tussen hem (haar) en mij. Wij zijn niet één en dezelfde. Ik ervaar hem alleen en kan hem alleen maar ervaren in relatie. Daarom moet ik altijd twee polen hebben om hem ter sprake te kunnen brengen: ikzelf en – ja, wie is dat? boven mij, achter mij, in mij, van mij, na mij. Ik ervaar hem als het diepst verborgene van mijzelf, een stem die ik af en toe horen kan of vermoeden, en tegelijkertijd als van of naar buiten mij, - en anders kan 't niet. Hij is niet ik, o nee, maar hij is wel van mij uit of naar mij toe. Alle verhalen, die ik over hem hoor, vooral hier, vertellen alleen maar dat hij mij vooruit is of te boven of voorbijgaand of soms of op een berg of langs de weg of in een grot of in een oogopslag, ik kan 't niet meer bijbenen, maar het is altijd: Jij. Die andere pool van mijn wezen, een aantrekkingskracht, een impuls, een onzienlijke en eindeloos vermoeiende dialoog. Hij is: Jij daar.

Ik denk, dat dit mijn wezen is. Wat zou ik zijn, ik, zonder al die jij's om mij heen, dichtbij en veraf? Gezichten zoals die welke nu naar mij zijn opgeheven en mij aankijken, en al die naamlozen van de buis of uit de krant die ik zie of hoor en soms probeer te vergeten. Ik ben één van hen, van jullie; zonder jullie was ik hier niets, een stamelend wezen, een rinkelend cimbaal, blabla. Doordat jij er bent, ben ik. Tussen jou en mij is een elektrische stroom, een magnetische kracht die ons bij elkaar doet horen. Tussen jou en mij is een Jij. Een Jij die mij ik maakt. Tussen ons is een fluïdum, een magnetisch veld tot ver buiten deze muren heen, en dat is wat mij in leven houdt.

De Schriften, dat weergaloze verhaal over het verhaal dat Hij is, leren mij dat die Jij op ontelbaar verscheiden wijzen naar mij toe komt, mij aanraakt, mij kust en elektriseert: de melaatse, de mens met een verschroepelde hand, de onreine geest, de mens van een demon bezeten, de uitgekledede langs de weg, de vrouw met een bloedvloeïing, de blinde, de stomme, de dove, de verlamde, de waterzuchtige, de dode. Het houdt niet op. De Psalm van vandaag noemt ze allemaal: de verdrukten, de hongerigen, de gevangenen, de blinden, de gebogenen, de vreemdelingen, alle wezen en alle weduwen. Dat is die Jij. Een Jij die mij bij jou brengt en jou bij mij. Het feit dat die Jij er is en mij geen dag en soms geen nacht met rust laat, onafzienbaar en eindeloos vermoeiend. Wat kan ik anders dan die Jij loven en prijzen? Zonder die Jij was ik niet ik. Zonder hem was ik niet. Geprezen zij Jij! Halleluja!

Laat mij mogen eindigen met een kleine apocalyps.

In zijn boek over de Openbaring ziet Johannes een deur openstaan in de hemel, en in die hemel een troon, en op die troon is iemand gezeten – iemand, méér weet hij niet. En rondom de troon waren vier dieren en vierentwintig Oudsten. En die roepen zonder rusten dag en nacht: 'Heilig, heilig, heilig, Eeuwige, God, Allerhoogste die was en die is en die komt!' (Openb.4)

Daar, boven het oude priesterkoor, op de triomfboog, heeft de bouwmeester van deze kerk, dat visioen van de Openbaring neergeschilderd: de 24 Oudsten, de Apostelen, de vier dieren en de hemelingen, God lovend en prijzend, eindeloos, hemels.

En helemaal bovenaan, op het toppunt van de boog, bijna bij het dak, - daar gaat de hemel open, en door de wolken heen breekt daar...wat? geen duif, wat je als povere schriftlezer toch zou vermoeden, geen duif, en ook geen lam, wat je eventueel ook wel zou kunnen plaatsens, nee, het is: een hand! Een uitgestoken hand. Wat anders? Ik-zal-er-zijn toch!

Deze kerk staat en zit vol heiligen, engelen en profeten. Maar er is maar één plaats waar de Onzienlijke staat afgebeeld. Daar. Die hand. Dat is alles. Dat is echt: alles.

Rest mij niets meer dan jullie voor te stellen, nu zo'n hand te reiken aan degene die naast je zit – naast je! 'rabbi, wie is mijn naaste?', vroeg de schriftgeleerde – en niets te zeggen, alleen maar te weten of te vermoeden: dat is Hem.